

Müsaibim Azərbaycanın xalq artisti Möhlət Müslümovdur.

- Möhlət müəllim, təxminən 15 ilin səhəbətini edirsiniz, «Aynaxəzətin» sizin maraqlı müsahibənizi oxumuşduq...

- Hə, Kəlbəcər torpaqları düşmən tərəfindən alınandan bir az sonra idi. Bir gün eşitdim ki, jurnalist Nadejda İsmaylova məni axtarır. Təəccübləndim. Rus hara, tar hara? Məndən müsahibə götürərkən ona bu sualı verməkdən çəkinmədim. O dedi: «Kəlbəcərdə idim. Bərk atışma düşdü. Məni bir cavan ailənin evinə saldılar. Bərk hayacanlı idik, gecə səhərə qədər yatmadıq. Mən bu gərginlikləri müşahidə edərkən gördüm ki, evdəkilər bir kaseti qoyub ona qulaq asırlar. Kaseti həttə bir neçə dəfə fırlatdılar. Səhər gəlinin yoldaşına dediklərimi eşitdim: «Nə yaxşı bu kaset vardı. Möhlətin tarı bizim köməyimizə gəldi». Mən sənə tanıyırdım. Elə orada adınızı blaknotuma qeyd etlədim. Fikirləşdim ki, işlərim səhmana düşsən kimi bu musiqiçini tapaçağam. Həmin məqalə rus dilində «Aynaxəzətin» qəzetində, sonra da başqa bir qəzetdə azərbaycan dilində nəşr olundu.

- Möhlət müəllim, sizə fəxri adın verilməsi bildiyimə görə gecikdi?

- Sənətdə çox zəhmət çəkmişəm. Mənə belə gəlir ki, fəxri adı elə gec almaq yaxşıdır, adam gec əldə olunan şeyin qadiri yaxşı bilir. Onu almışdan bir cürə hiss edərsən özünü, alandan sonra başqa cürə. Bu adamın məsuliyyət hissini artırır. Yaxın vaxtlarda bu adı layiq olan da aldı, omayan da. «Əməkdar artist» fəxri adı bir növ əmək kitabçasında qeyd olunan «paqyotni qramota»-ya oxşadı. Bir nəfər Həbil müəllimin yanına gəlib deyir ki, Həbil müəllim, mənə «əməkdar» adı verildir, amma layiq deyil ey. Deyib, əşi, onlar verdi verdi, sən niyə alırdın? Şükür Allaha ki, biz baş ucalığı ilə əldə onu... Vallah, belə şeylər üçün heç vaxt qəpi döyməmişəm, təbiətim belədir. Mənə Prezident təqəddü YUNESKO-nun rəyinə əsasən verildi, heç yaşım da düşmürdü.

- Əcnəbi tələbəniz Məhbub sizə İranda çox sevdiqlərini söyləyir...

- İranda Vədud Müəzzin var, o həmişə heykəllərə, həm rəssam, həm də xanəndədir. Onun burada keçirilən konsertinə yoldaşları aparırdım, həm də orada solo çalırdım. Ərdəbilə evəllər adami buraxmırdılar axı. Biz ancaq Tehrana gedirdik. Adama «tükə-təbərnik» kimi əllərini vururdular, o qədər hörmət edirdilər ki, utanırdın. Mən burada olarkən onlara söz vermişdim ki, Ərdəbilə gələndə sizə «Segah» borcluyam, onu sizə çalacağam. İranda olanda onların televizionunda jurnalistlər gəldilər məndən müsahibə almağa. Və verdiyim sözü mənə xatırlatdılar. Dedim, mən hazırəm. Fikrimdə vardı ki, bir 7-8 dəqiqə çalaram. Necə oturdumsa tarın üstündə, gördüm zaldə ağılayırdı. Bir də ayıldım ki, 26 dəqiqə keçir. Bu dəfəki konsertimdə də onlar üçün «Segah»ı. 3 gün, hər gün də başqa variantda çaldım

- Muğamı müxtəlif variantlarda çalmaq mümkündür?

- Elə tarqanlar var ki, 50-60 ildir bu sənətə iyiyənib, artıq qocalıb, tələbəyə də eyni öyrədir, çıxıb konsertdə də o cür ifa edir. Təbii ki, öz dəst-xəttin olanda təmələyə üçün onu ifa edərsən. Özünü tərifləmək olmasın, 90 fəzə tarqanların mənim yolumu gedirlər. Əməkdar artistlər Elçin Həşimov, Əlağa Cəbiyev, Ələkbər, Rövşən Qurbanov mənim tələbələrim olublar. Mənim tələbəm olmayanlar da baxıb görürəm ki, mənim yolumu çalırlar.

Tələbələrə həm klassik yolu, həm öz yolumu öyrədirdim. Tələbə var 5 kilo götürür o yükdən, tələbə də var ki, iki kilo götürə bilir. Zəif tələbələri öyrətmək üçün də onun beyninə uyğun, əl-qoluna uyğun başqa bir yol tapıram. Görürəm ki, o tələbədən ifaçı çıxar ona başqa şey-

lər, bu necə şeydir? Elə bil muğamı bunlar yaradıblar. Hər dəfə düşünürəm, fəlsəfi cəhətdən anlayıram ki, ilahi musiqidir bu.

- Muğama necə baxırsınız?

- Muğama müqəddəs bir piri kimi, milli köküm kimi, milli atributum kimi, kimliyim kimi, azərbaycanlılığım kimi baxıram. Düzüdü muğamın içindəyəm, amma özümü hərdən elə hiss edirəm ki, heç nə bilmirəm, hələ axtarıram...

- Hazırda muğamda nə irəliləyib yaz var?

- Mən deyirdim ki, bu dəqiqə bizim ölkədə dövlətimiz, prezidentimiz, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanımın tərəfindən analoqu olmayan bir qiymət var muğama. Nə qədər işlər görülür bu sahədə. Son vaxtlar muğam ifaçılarının üzde olan sənətkarlara çox qayğı oldu, Allah can sağlığı versin prezidentimizə, o da Heydər Əliyevdən gəlirdi. Allah onun rəhmeti ələsin qəni-qəni. Onun başladığı işi prezidentimiz davam etdirir. Bizlər bir az özümüzdə gəldik. Amma bu muğam ifaçılarında bir az günah da var ki, bir az cılızlığa gedirlər...

- Məsələn, nədə?

ANSAMBL BU GÜN DƏ YAŞAYIR

lər də öyrədirdim. Sənətkarın ifaçılıqla yanaşı, həm də müəllimlik qabiliyyəti olmalıdır. Bu, hər adama qismət olmur. Müəllim var ki, ifaçılığını bacarmır, ifaçı var ki, müəllimliyini. Özüməndən götürürəm, mən qulaqla, beynilə öyrənmişəm. Məsələn, əşidirdim Əhsan Dadaşov, Hacı, Bəhrəm Mansurov filan yerdə çalır, gedib oturub bu qulaq asırdım, yaddaşıma yığdım. İllər keçdi, gördüm, yaddaşımda kodlaşmış musiqilər yeri düşəndə mənə lazım olur. Yazmaq da pis deyil, amma yaxşı olar ki, nəfəs-nəfəsə ustadından öyrənəsən.

- Bu sənətə necə ilə iyiyənmək olar?

- Ümumiyyətlə bu muğam ki var - is-tər tar çalmaq olsun, istər kaman çalmaq olsun, - ifaçılıq sənəti 3 ilə, 5 ilə əmələ gəlir. 20-25 ilə yetişir bir tarqan, o da yetişsə. Mən öz təcrübəmdən danışaram.

- «Dəsti»ni bu cür gözə ifa etməyi kimdən öyrənmişiniz?

- Mənə hə «Dəsti» öyrəndən olma-mışdı. Elə gördüyüm rəhmətliklərdən eşitmişdim bu muğamı. Bir gün mənə Ələbaba müəllim Maštağaya toya apardı. Bir az gecikdiyimdən toy sahibi bərk əsəbləşmişdi. Ələbaba müəllim mikrofonu götürüb dedi ki, ay camaat, əsəbləməyiniz uşağa, indi bu sizə bir dana «Dəsti» çalacağa, əsəblərinizi soyuyacaq. Orda Ələbaba Məmmədovun ifasına bir «Dəsti» çaldım. Allaha and olsun, özüm də öz çalğıma vuruldum. Ələbaba müəllim dedi: «Gördüz, bu oğlan «Dəsti»ni özü kimi çaldı. Bu onun öz yoludur. Bunu yadınızda saxlayın, vaxt olacaq Azərbaycanın bütün cavan tarqanlarını bu yolu çalacaqlar».

- Xaricdəki dinləyicilərinizə bu musiqi necə təsir bağlayır?

- Dəhşət. Elə qulaq asırlar adama... Musiqini bilirlər, sözləri başa düşmür-

- Bunlar elə bil arxayın olurlar ki, mən artıq oxudum muğam müsabiqəsində, tanıdım məni kütlə. 3-4 dəfə muğamla kifayətlənirlər, təzə qəzəllər öyrənirlər. Muğamı təzələyən qəzəldir, tarqanın yeni bir xalqıdır. Qapıdan girib, qapıdan çıxmaq şərtinə ha... Qapıdan girib pəncərədən çıxırlarsa, bu düzgün deyil. Gərək söhbət, hissələr yerində qalsın. Adam var əlin salır bu dəryaya yuyur, deyir mən də muğam ifaçısıyam. Və yaxud girir yarıya qədər, 100 metr gedir, deyir mən də muğam ifaçısıyam. Axı bu muğamın dərinliyi 100 metr deyil. Bəzən görürəm ki, məni tərifləyirlər. Deyirlər qardaş, mən elə qəbul ələmirəm. Fikirləşirəm ki, insan nə qədər ömür sürməlidir ki, özünü gözəl üzgüçü sayсын. Onda görək 500 il yaşayacaq.

Bütün yerdə ölkələrini gəzməmişəm, Hindistanda da, Çində də, Yaponiyada da muğama qulaq asmışam. Türkdə, farsda, ərəblərdə də var... Amma bizim muğam seçilir onlardan və ən yüksəklərdə duran bir muğamdır.

- YUNESKO necə oldu gəldi bizim muğamımızı qəbul elədi?

- Buna görə biz hər muğamıdan danışanda Üzeyir Hacıbəyova minnətdar olmalıyıq. Vaxtilə 5 dəfə pərdəni lağv etməklə, kesib atıb tərardan o pərdələrdə, bizim muğamımızı, tarimizi fars muğamından, fars tarından, türklərin pərdəsindən ayırdı və buna görə də YUNESKO bizim muğamımızı qəbul elədi. İndi gələn görək biz neynirik muğam üçün? Bax, bu ölkəyə gəldik. Tutuq ki, mən ad aldım, hər şeyim oldu, oturmalyam? Cavanlar da çalışmalı, yeni qəzəllər öyrənməli, 3 muğamla kifayətlənməməlidirlər. Lazımdır ki, az oxunan muğamları oxusunlar. Dövlətimizin onlara göstərdiyi qayğıya sənətləri ilə cavab versinlər.

- Həyat yoldaşınız sənət yolunda

sizə dəstək olubmu?

- Yoldaşım həmişə mənə dəstək olub. Bir günün içində ona 3 dana ağı köynək dəyişirəm. Gəlib görürəm ki, hamısı hazırdır. O da bilir mən nə çətinliklər çəkmişəm, təkcə uşaqlıqda deyil, gənclik vaxtlarımda da. Vallah, qoy deyim də, məşinim vardı, az sürürdüm ki, benzini çox işlənər, çaldıra bilmərəm pulunu. Uşaqların institutda oxuyurdu. O dərğunluq illərində az qalmışdı tarı atım, Allaha and olsun. Bir şey danışım, 1994-95-ci illərdə Kanadada qəsəldə idim. Görürdüm artıq heç kəmə lazım deyil də bu sənət, nə dolanışığı, nə məşə var. Fikirləşirdim ki, bir iş tapım. Kanadada mənə bir iş təklif olundu. Belə çox olub, xarici ölkələrdə mənə iş təklif olunub. Əvvəl razılaşmaq istəmişəm, sonra etiraz etmişəm. Mənə zərərət edirdilər ki, bu toz-torpağa görə tələsirsən bura. Deyirdim, nə danışırsız, qurban olum mən buranın toz-torpağına. Yad ölkədə qala bilmirəm. Ən uduq səfərim olub ay yarım, mən orda darıxmışam və gecələr ağlaşıram. Adam var gedir, vəcina də deyil, heç anasına da zəng ələmir.

Mən yoldaş bilmərəm qərib yerdə. Almaniya da bir neçə il bundan qabaq mənim ansamblımın müşayiəti ilə 11 disk

çixardıq. O disklərin təqdimatında həmişə ansamblın rəhbəri kimi, həm də üçlüyün tərkibində iştirak edirdim. Möləbər bir kilsədə konsert verdik. Zaldə dindəyicilərin səksən faizi almanlar idi. Orada bizə nə qədər təkliflər oldu. Onların radiolarında çıxışlar etmişəm. Almaniyanın bəlkə bir 10-12 şəhərində olmuşam. Frankfurt, arlin, Ştutqartda...Almanlar çox intizamlı sakit miltətdir. Konsertdə min nəfər oturub, ələ bildirin ki, bir nəfər oturub. Miltək ucşadı səsi gələrdi, bax belə bir miltətdir. Ümumiyyətlə musiqini sevən miltətdir.

- Necə oldu sizi bu ansambl rəhbər qoydular?

- Əsas solistlər ansamblı kimi 1922-ci ildə qoyulan bu ansambl Azərbaycanın ilk ansamblıdır. 1931-ci ildə Müslüm Maqomayev və Üzeyir Hacıbəyovun təklifi ilə radio nəzdində fealiyyət göstərib. Arada 3 il repressiya illərində ansamblın fealiyyəti dayanıb. 1941-cı ildə yenidən fealiyyəti bərpa olub. Bildiyiniz kimi Əhməd Bakıxanov qoyublar rəhbər. Əhməd Bakıxanov dünyasını dəyişəndən sonra ansambl onun adı verdi-tilər, rəhbərlik isə Həbibə Bayramov tapşırılıb. 1994-cü ildə Həbibə Bayramov dünyasını dəyişəndən sonra məni təyin etdilər. Deyirdim ki, şərdə ən qocaman ansamblıdır. Bu gün də çətinlikləri var, məşq yeri yoxdur, yada salan yoxdur, amma azərbaycan dindəyicisi ələ bilir ki, bu ansamblın hər şeyi var, firavan-dır. Ən böyük tədbirlərdə, ən çox televiziya verilişlərində bizim ansamblı dəvət edirlər. Boş ələ də olsa saxlayıram ansamblı. Çünki mən o sənətkarların ru-huna borcluyam. Ora fanatlar yığılıb. Demişəm, nə qədər canım sağdır, qoy-mayacağam əxsaşın, o ansambl mənə əmanətdir. Mən də özümü çevirəmsə, bu xayanət olar.

Səminə Hidayətqızı